

poklopac ←

Örkény István
TOTOVI

Prijevod - Eugen Verber

Režija: **Urbán András**

Dramaturginja: **Vedrana Božinović**

Scenografkinja i kostimografkinja:

Adisa Vatreš Selimović

Kompozitorka: **Irena Popović Dragović**

Muzičarka: **Eva Nevesinjac**

Grafička dizajnerica: **Naida Čelik**

Fotograf: **Velija Hasanbegović**

Dizajner svjetla: **Nedim Pejđah**

MAJOR – **Davor Sabo**

TOT – **Sead Pandur**

MARIŠKA, njegova žena – **Snežana**

Bogićević

AGIKA, njegova kći – **Džana Džanić**

POŠTAR – **Emir Fejzić**

TOMAJI, opštinski paroh – **Adnan Kreso**

CIPRIJANI, profesor – **Adnan Kreso**

VLASNIK CRPKE – **Adnan Kreso**

GAĐA GIZI GEZE, žena na zlu glasu – **Ana**

Mia Karić

MINISTARSTVO KULTURE I SPORTA
KANTONA SARAJEVO

BOSNA I HERCEGOVINA

MINISTARSTVO CIVILNIH POSLOVA

Adresa
GABELINA 16

Telefon
033 664 070

Web
WW.SARTR.BA

Facebook
SARTR1992

Instagram
SARTR_SARAJEVO

**SARAJEVSKI
RATNI TEATAR**
SEZONA 2022/23.

korica

← unutra dno kutije

Örkény István (1912-1979), mađarski književnik porijeklom iz građanske židovske porodice. Diplomirao apotekarstvo pa hemijsko inženjerstvo. Nakon što mu je objavljena pripovijetka u kojoj predviđa ludilo fašizma, napustio je zemlju i živio u Londonu i Parizu, da bi se 1940. vratio u Mađarsku. Za vrijeme rata bio je na prisišnom radu na ruskoj fronti (1942), potom u ratnom zarobljeništvu (1943-1946). Nakon povratka 1946. i 1947. objavljuje zbirke pripovjedaka *Dok smo stigli davnije* i *Ljudi lagera* te dramu *Voranjež*. Nakon revolucije 1956. nije mogao objavljivati sve do 1966. kad je izašla knjiga *Kneginja Jeruzalema*, u kojoj je pored satiričnih novela i kratki roman *Igra mačaka*. Već sljedeće godine objavljena je prva zbirka "jednominutnih novela" naslova *Polazak na bračno putovanje na muholovci*, a u istoj knjizi i novela *Totovi*. Godine 1968. objavio je prvo izdanje zbirke *Jednominutne novele*. Autor je nekoliko drama koje su nastale dramatiziranjem kratkih romana. Drama *Totovi* iz 1967. najizvođenija je njegova drama, prva drama apsurdna u Mađarskoj, a drama *Igra mačaka* (1971) postigla je svjetski uspjeh. Örkényev književni opus svrstava ga među najistaknutije mađarske pisce 20. stoljeća.

Pismo publici

U Mitu o Siziću Albert Camus piše: Bogovi su osudili Sizića da bez prestanka kotrlja stijenu do vrha planine, odakle se svaki put otkotrlja la natrag pod vlastitom težinom. Mislili su, s pravom, da nema strašnije kazne od beskorisnog i beznaidnog rada.

U toj žrtvi podzemlja Camus vidi tip apsurdnog junaka čiji cijeli život prolazi ne postižući ništa. Kad razmišlja o Siziću, uvijek ga vidi u situaciji kada se stijena otkotrljala s vrha i on je prati dolje u ravnicu, odakle će je morati još jednom vratiti. 'Šta Sizić osjeća na putu prema dolje?', pita Camus. 'Ponekad je stijena jača, pa tuđa zavlada njegovim srcem, ali se dogodi i da ga ispuni radost. 'Borba prema visinama dovoljna je da ispuni srce čovjeka.'

I ja sam često razmišljao o Siziću, posebno nakon što sam prošao rat i služio na fronti. Medutim, do tada sam u njemu vidio samo simbol čovjeka koji se bori sa svojom sudbinom, a smatrao sam da je smrt sila gravitacije. Rat, međutim, koji je preokrenuo moj život i moju misao, naučio me svašta, a jedno je da je mađarska sudbina uvijek bila puna sizifovskih situacija, razdoblja, stoljeća, ali nikada, možda, toliko koliko tokom rata. Ta stijena koju smo gurali uz Don nije mogla ne otkotrljati se i tada i kasnije, ma koliko je često stavljali na ramena.

Ja sam, međutim, svog Sizića vidio sasvim drugačije. Na primjer, u sasvim drugačijoj situaciji. Ne, kao Camus, dok je krenuo s vrha naniže; Uvijek sam ga viđao u ravnicu, kad je počeo napinjati stijenu i kotrljati je prema gore.

Što on tada misli? Da li zna koja mu je kazna. Njegovo mučenje je uzaludno, stijena će se kotrljati, kotrljati opet i opet kroz beskrajan vremena. Da, on zna, ali njegovo znanje ne pravi razliku. Čovjek nije samo iskustvo. Razum će mu reći da je sve uzalud, ali instinkti mu se ne pokoravaju. Šapuću da će to biti njegov posljednji pokušaj, a Sizić se uvijek iznova kreće tom strminom, uvijek frustriran, ali uvijek pronalazeći novu snagu.

Takav je paradoks u kojem živimo. Samo naš intelekt vodi računa o propasti koja nas čeka, dok naš vitalni instinkt govori o nečem drugom. Nekađ nas nagovori jedno, nekađ drugo. Ako razumijevanje prevlada, i moj Sizić je turoban, ali ako je glas vitalnog instinkta jači, srce mog Sizića je ispunjeno radošću.

Lajos Tót, naravno, nije bio kraj Korinta, samo vatrogasac u planinskom selu. Stoga nikada nije uvrijedio bogove. Što je onda bio njegov zločin? Možda nije počinio ništa i samo je živio u doba kada je postojao samo jedan izbor: moglo se biti samo buntovnik ili Sizić.

Povijest se ponavlja na mnoge načine. Bilo je više istovjetnih vremena, pa tako i mnogo Totova. Ako istorija uči ljude pristajajući, naravno da je teško žigosati zločincem čovjeka koji do kraja ustraje u pristajajući. Još je teže osuditi ovog vatrogasca, jer dođe trenutak kada kaže 'dosta' - i sam baci kamen u dolinu.

Istina, nije baš dobro odabrao trenutak; njegova je pobuna uzaludna, zakašnijela, bezumna. Ali zašto je on kriv za to? Ima sretnih naroda; oni su oni koji se bune kad je pravo vrijeme. Mi Mađari smo soj koji se ne buni u pravom trenutku.

Ako je istina da su naši životi igracke, osciliraju između nade i očajja, onda samo postojanje nije apsurdno, već to može postati samo u određenim situacijama, u određenim razdobljima i tačkama vremena. Djelovanje je apsurdno kada djelujemo izgubivši svaku nadu. Tvrdim -a Totovi to ilustruju - da je čovjekov jedini izlaz djelovanje. Zbog toga 'dopuštam' Totu čak i da počini ubojstvo, ali to je ubojstvo tada već suvišno i bezumno. U tom smislu, u stanju očajja, Lajos Tót doista postaje "apsurdni heroj".

Strah je medij u kojem se ta transformacija odvija. Predstava počinje u idiličnoj situaciji; Mogao bih čak reći da je Lajos Tót Miklós Toldi (legendarni mađarski heroj - stvarna osoba sa preuveličanom herojskom biografijom prim.ur.), na kojega pada mrtvi teret terora. Naravno, i glavni se boji, ali izvor terora uvijek je strah, a strah uvijek rađa još više straha, nastoji se podijeliti poput jednostaničnih životinja, proširiti poput korova, zaraziti poput virusa. Postojao je čovjek toliko sposoban za strah da je njegov strah izobilio cijelu veliku zemlju u moralni apsurd. Kako je to postigao? Često pomislim da to ne mogu intelektualno objasniti, ali onda, kako je teško postupati čak i s jednim Lajosom Totom kako treba, a on je zaista bespomoćni, anonimni 'mali čovjek', koji nema nikakvu moć, pa čak ni puno mozga . Čini se, međutim, da smo osjetljivi na ovu zarazu. 'Potencijalno' sam Major i njegova žrtva spojeni su u jedno: bilo bi dobro da se tamo više nema potrebe živjeti u strahu.

Stijena s kojom je odlučena sizifovska sudbina mađarske vojske započela je put nizbrdo 13. januara 1943. u zavoju Dona.

Moj prijatelj Cseres Tibor, koji je također sve to proživio, jednom je izjavio da je nemoguće da mađarski pisac napiše priču o tom ratu. Ne bih mogao dijeliti to mišljenje. Šezdeset hiljada ljudi smrlo se tamo na smrt, u granatiranju, na ledenom vjetru, u snijegu.

Činjenica da sam živ samo je mali djelić slučajnosti. Možda mi zato njihova zima, njihova sudbina, od tada ne daju mira. U „Dočeku Majora“ nije riječ o njima, ili ne samo o njima, dapače, možda je riječ o nečem sasvim drugom, ali dok sam to pisao stalho sam na njihov mislio. Većina ih se ukipila na svojim položajima, dok su držali svoje položaje, lica zaleđenih u mramor, i dan danas osjećam njihove oči na svojim leđima.

Örkény István

Rođen 1970. godine u Senti, **Urbán András** je pozorišni reditelj. Studirao je režiju na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu. Još i prije studija, formirao je prve pozorišne radionice i trupu "Alova". Početkom XXI vijeka, uz podršku segedinskog MASZK-a, i vlastitog ansambla stvara i nezavisne pozorišne predstave. Od 2005. Godine bio je direktor Mađarskog gradskog pozorišta "Deže Kosto-lanji" u Subotici. Osnivač je internacionalnog pozorišnog festivala Desiré Central Station. Režirao je više od 70 komada u produkciji teatarskih kuća u Nišu, Subotici, Novom Sadu, Beogradu, Bitolju, Ljubljani, Mariboru, Zagrebu, Rijeci, Sarajevu, Podgorici, Cetinju, Prištini, Segedinu, Budimpešti, Berlinu, Kluzu, Temišvaru, Varni... Dobitnik je prestižnih teatarskih priznanja u Mađarskoj i Srbiji. Njegove predstave učestvovale su i osvajale nagrade na svim značajnim festivalima u regionu. Ovo je njegova prva saradnja sa SARTR-om.